

חברים שהלכו לעולמם בשנה החולפת (תשפ"ב-תשפ"ג)

פרופ' יעקב זיו

(תרצ"ב-תשפ"ג)

פרופ' יעקב זיו היה חוקר פורץ דרך בעל שם עולמי, מעמודי התווך של הקהילה המדעית הישראלית וממעצביה. הוא היה חבר האקדמיה למדעים וגם כיהן כנשיאה וכן כיו"ר ות"ת (הוועדה לתכנון ולתקצוב של המועצה להשכלה גבוהה). עם הישגיו המדעיים נמנה פיתוח אלגוריתם לדחיסת נתונים (עם פרופ' אברהם למפל), שסלל את הדרך לתחום שלם במדעי המחשב. בד בבד עם קריירה מדעית ענפה כחוקר, סייע פרופ' זיו לסרטט את פניה של המערכת האקדמית הישראלית בכמה וכמה תפקידים בכירים שמילא וביזומות שהיה שותף להן, האחראיות לחלק מהישגיו של המדע הישראלי כיום.

פרופ' זיו נולד בטבריה ב-1931, להורים ילידי רוסיה שהיו פעילים ציונים ועלו לישראל. משפחתו עברה בילדותו לרעננה, שם ניהל אביו את בית הספר העממי. הוא היה פעיל בארגון "ההגנה" ונלחם במלחמת העצמאות. לאחר המלחמה למד הנדסת חשמל בטכניון – מכון טכנולוגי לישראל לתואר ראשון ושני. לאחר מכן נשלח מטעם המחלקה המדעית של משרד הביטחון ללימודי דוקטורט ב-MIT. אחרי שובו לישראל ב-1962 החל לעבוד ברפא"ל, והיה שותף לפיתוחים ביטחוניים פורצי דרך. הוא גם עבד וביקר לסירוגין ב"מעבדות בל" שבארצות הברית, וב-1970 שב והצטרף לטכניון, ומונה בו לפרופסור מן המניין. ב-1977 הציג את "אלגוריתם למפל-זיו", ששינה את פני מדעי הנתונים ונחשב לאבן דרך בהנדסת האלקטרוניקה ובמדעי המחשב. בטכניון מילא פרופ' זיו תפקידים אחדים, ובהם דקן הפקולטה להנדסת חשמל ומשנה לנשיא הטכניון לעניינים אקדמיים. הוא נבחר לאקדמיה למדעים בשנת 1981, ובין השנים 1986 ו-1991 כיהן כיו"ר ות"ת. ב-1995 נבחר לתפקיד נשיא האקדמיה למדעים, תפקיד שאותו מילא עד שנת 2004.

בהישגיו הגדולים כנשיא האקדמיה הייתה הקמתו ב-1997 של הפורום לתשתיות מחקר (תל"מ), שנועד לאגם משאבים לאומיים לטובת תשתיות מחקר בסיסי, וזיהוי תחומים חשובים ופורצי דרך. פרופ' זיו עמד בראש הפורום במשך 15 שנים. ההשקעה בתשתיות המחקר שיקפה את תפיסת עולמו, ולפיה יש להעניק לחוקרים הצעירים את התנאים המיטביים, ואז לתת להם עצמאות לחקור.

פרופ' זיו היה חבר בכמה ארגונים מדעיים בין-לאומיים, ובהם האקדמיה הלאומית האמריקאית להנדסה, האקדמיה האמריקאית למדעים, החברה האמריקאית לפילוסופיה והאקדמיה האירופית למדעים ולאומנויות. הוא היה לחוקר הישראלי היחיד שזכה במדליית הכבוד של האיגוד הבין-לאומי של מהנדסי החשמל והאלקטרוניקה (IEEE), ב-2021, על "פועלו העצום והנרחב ותרומתו הנרחבת לתורת האינפורמציה ולדחיסת נתונים, ועל מנהיגותו המחקרית יוצאת הדופן".

במהלך שנות פעילותו המחקרית הרבה זכה פרופ' זיו בפרסים לאומיים ובין-לאומיים רבים, ובכללם שני פרסי ביטחון ישראל (בשנים 1973 ו-1980), פרס ישראל (1993), פרס מרקוני (1995), פרס שאנון (1997), פרס רוטשילד (2002), פרס מטעם קרן BBVA (2009), פרס א.מ.ת. בהנדסת מחשבים ואלקטרוניקה (2017) ופרסים נוספים.

פרופ' זיו היה מנהיג אקדמי מן השורה הראשונה ובעל השפעה ותרומה אדירה לקידום המדע בישראל.

יהי זכרו ברוך!

נכתב בשיתוף חברי האקדמיה פרופ' ידין דודאי, פרופ' מוטי שגב ופרופ' שלמה שמאי